

קבט:

עין משפט נר מצוה

לח א מיי פיד מהלכות
דעות הלכה י:
לח ב מיי שם הל' ג:
מ ב מיי שם הלכה יע
טוסע' אר"ם ס' רמ
טוסע' טו:
מא ד מיי פיד מהלכות
דעות הלכה י:
מב ב ש"ע אר"ם סימן תתק
סע"י ב' גה"ס:
בג ד מיי פ"ב מהלכות שבת
הלכה יג יא סג' לאין
ס' טוסע' אר"ם סימן של
טוסע' יז:

מוסף רש"י

אכל ועמד. מיל קודם
שעה מעט (ויס' טו).
שמולחין הורד. מי
שקשה בש"י (יחזקאל טו ז).
והחתל. לשון כריסה כנגד
(טו). שמולחין. עושין.
לשון מלכות (ע"ז ה). א"ל: לשון
גלגול (ב"מ טו).
הדרן עלך מפנין

מוסף תוספות

א. וכו' קודם תקנת עזרא
לא היו מקוין כל עיקר.
ואומר ר"ת דקדוק תקנת
עזרא. מוס' כמות ג' ד"ה
שמי דין. ב. אלא כשהיו
צריכין לשום דין היו
יושבין בכל יום ויום.
ועזרא חקין שהיו קבועין
בב' ה' וכל הרוצה לדון
יבא וידון. והיו יכולין
להקין בכל יום קודם
תקנת עזרא כיון שלא היו
קבועים. מוס' כמות ג.
ד"ה שמי דין. ג. בשעה
שחם עשרה. מוס' עשרה.
ד"ה ונוגה. רענ"א.
ד. [ו]לא הוה צ"ל ד' דהוא
עשרים וארבעה. מוס'
ה' מאה ראשים.
מוס' הל"ה. ו. בחנם. מוס'
ה' בהבדלה זו.
רענ"א. ו. וכן הדין
בחלומים [ש]תשש כחם
יום אחד והם יציעים
ועיפם ואנין יכולין
להתקטע בגיטתן קורין
יומא דשמיטת כלומר יום
שלא עלה בידם כלום
כיום שמולחין השפמות
שלא עלה בידו דבר.
שטה להרין.

רבינו הגאון

פורסא דרמא כל תלתין
וימין. פ"י גבול הדם
לכחורם כל שלשים יום.
בין הפרקים. הגיע
להמשכים שנה ימט, ויצא
משנים חדשים [אן] ג'
חדשים עם אחת. עד כן
הפרקים. בא בימים יחזור
ימט משעה חדשים
לשעה חדשה או משנה
לשנה, וזה הפירוש
קיבלנו מרבותינו ר' הלל.
בתלאת קאי מאדים בווי.
פ"י בשתי שעות שהן ווגות
יום שלישי שעה שמינית
מאדים ושעה שתיים
ועשרים מאדים, שכן סידור
הכוכבים חל"ם כגנ"ש
בימים, ומצא יום אחד שעה
ראשונה כחמ"ה, יום שני
שעה ראשונה כוכב לבנה,
יום ג' שעה ראשונה כוכב
מאדים, יום ד' שעה
ראשונה כוכב [כוכב], יום
ה' שעה ראשונה כוכב דקדק.
יום ו' שעה ראשונה כוכב
נוגה, יום ז' שעה ראשונה
כוכב שבת, וסידורם חל"ם
כגנ"ש בימים, כגנ"ש
חל"ם בלילות, וסידורן
הנכ"ל צ"ע. וכו' שבוים
ג' עומד מאדים בשעה שמינית והן ווגות ובשעה כ"ב והן ווגות חיישין לסכנה. וכיצא בזה בשיני ובחמישי, משום הכי חיישין לסכנה כי מאדים הוא ממונה על הדם. ואקשין עלה והא יום ו' הוא דמעלי שבת דקאי מאדים בשעה ששית ובשעה עשרים והן ווגות, ופירסא דרמא חד בשבא וארבעה ומעלי שבת, ולא מצאו לו פירוק. והשיב אצ"פ שהוא כן כיון דדשו בה רבים להקין יום ששי שומר פתאים ה' מאה ריש בווי מאה קרני בוואא שפמי ולא כלום. פ"י היה מנהג קצוב כי הספר מגלה מאה ראשי, כלומר מאה ראשי בני אדם נוטל שכרו זה אחד, וכן (א' מדרגא) [המשכים] מאה קרן, כלומר מאה קרן של זכויות

מי שיש לו זכות אבות. וקודם תקנת עזרא אע"פ שהיו דנין בכל יום שהיו לריבים לא היו קובעים לישב בכל יום ב':

דקאי מאדים בווי. דרבינו נמי קאי מאדים בווי כסוף היום אלף לא חשו חכמים לך דלך להקין כל כך בסמוך

ללילה: **דל"בא ארבע בתריה.**

שליש ד' ימים עד סוף המדש דפירש בקונטרס דליכא למימר רביעי בשבת דהא ד' דהוא עשרין וארבע היינו דליכא רביעי בתריה:

מאה רישי בוואא מאה קרי בוואא. לפירוש הקונטרס תימנה מה שיד הכא ור"ח גרס מאה קרי בוואא ומפרש מאה רישי מאה ראשי בני אדם (ונראה) ששה מנהג קצוב לספר לגלגל בוואא וכן מנהג ק' קרי להקין בוואא כמו קרנא דלומנא (למן דף קד): אלף מאה שפמי לתקן השפה בולא כלום דנשכר גילוח והקוס היה מתקן השפה וזוים שהיה מתקן שפמו לא היה נוטל כלום ועל כן היה למשל כל מי שהיה יגע ולא עלה צידו שכרו היו קורין אותו **יומא דשפמי:** **במפגרי רבנן.** משש כחם והיו מתחלשין ולא יכלו למיגרם כדמתיב (ש"ס ז) וירדוף דוד הוא וארבע מאות איש (עמו) ויעמדו מאתים איש אשר פגרו מעבור את נחל הנשור: כל האמור בפרשת תובחא. לאו מקרא שפיק אלף מסתמא קין שצא דפרשת מוכסה אס כן נער הוא אס אין עושין והקילו חכמים לעשות וזכוין אין צהן איסורא דלוריימא:

הדרן עלך מפנין

מפנין פרק שמונה עשר שבת

דנדר אחר. חזיר: קשה לדבר אחר. לרעת שהחזירים מנוגעים הם כדאמרין בקדושין (ד' מט): קדים נגעים ירדו לעולם תשעה נטלו חזירים: אלן ועמד. מהר לעמוד פתאום אחר שאלו שזענו: **פורסא דדמא.** זמן הקזה כמו בפרוס הפסח (שקלים פ"ג מ"א): **בין הפרקים.** פירקי שנתיו כגון לאחר מ' שנה: **ימעט.** חזקוה לא יקין בכל חדש אלף לב' חדשים: **ובין הפרקים יחזור וימעט.** לאחר ששים יקין לב' חדשים לפי שאין כמו עליו ואין דמו חס וגופו מנטנן כשמחזק דמו: **שז"ד** של מעלה ושל מטה שוין. ארס דון כל יום ו' זכ"ד יושבין צעירות צב' צבה' מתקנת עזרא ואליך (צ"ק ד' פב). וכיון דיוס הדין ופסקיה היל עונותיו מוכרים: **דקינא ליה מאדים** שמואל פורסא דדמא חד בשבתא ארבעה ומעלי שבתא אבל שני וחמישי לא דאמר מר מי שיש לו זכות אבות יקין דם בשני ובחמישי שב"ד של מעלה ושל מטה שוין כאחד בתלאת בשבתא מאי טעמא לא משום דקיימא ליה מאדים ב' בווי מעלי שבתא נמי קיימא בווי ב' כיון דדשו ביה רבים ישומר פתאים ה' אמר שמואל ד' דהוא ד' ד' דהוא ארביסר ד' דהוא עשרים וארבעה ד' דליכא ארבע בתריה סכנתא ר"ח ושני לו חולשא שלישי לו סכנה מעלי יומא טבא חולשא מעלי יומא דעצרתא סכנתא יוגורו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא ושמייה טבוח דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבא להו לבשריהו ולדמיהו אמר שמואל אבל חמה והקין דם לא הקין אלא לאותה חמה והנ"מ לרפואה אבל האוקולי מיקול המקין דם שתייה לאלתר אכילה עד חצי מיל איבעיא

דלכו שתייה לאלתר מעלי אבל בתר הכי קשי או דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו איבעיא להו אכילה עד חצי מיל הוא דקמעלי הא בתר הכי ובמקמי הכי קשי או דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו ב' מכריו רב מאה קרי בוואא מאה רישי בוואא מאה שפמי ולא כלום אמר רב יוסף כי הוינן בי רב הונא יומא דמפגרי ביה רבנן אמרי האידאן יומא דשפמי הוא ולא ידענא מאי קאמרי: וקושרין הטבור: ת"ר קושרין הטבור ר' יוסי אומר אף חותכין וטומנין השליא כדי שיהם הולד אמר רשב"ג בנות מלכים טומנות בספלים של שמן בנות עשירים בספונים של צמר בנות עניים במוכין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא אמר רב הלכה בר' יוסי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבא אמר רב מודים חכמים לר' יוסי בטבור של שני תינוקות שחותכין מ"ט דמנתחי אהדדי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבא אמר רב כל האמור בפרשת תובחא עושין לחיה בשבת שנאמר ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחתל לא חתלת ומולדותיך ביום הולדת מכאן שמייילדים את הולד בשבת לא כרת שרך מכאן שחותכין הטבור בשבת ובמים לא רחצת למשעי מכאן שרוחצין הולד בשבת והמלח לא המלחת מכאן שמולחין הולד בשבת והחתל לא חתלת מכאן שמלפפין הולד בשבת:

הדרן עלך מפנין

והקין דם לא הקין אלא לטעם. שהאכל מביד את האדם והקזה שאחר אכילה אינו מועיל אלא לאותו כוונת: **וה"מ.** במקין לרפואה: **אלן אקולי.** מי שיש לו דם המכבד עליו אפי' לאחר אכילה מקין ומיקל: **מאה רישי בוואא.** כלומר אס יהיו צוול מאד קנה ראשי צהמה ואס לאו אל תקח שאין צריאין לאכול: **מאה קרי.** דלועין: **מאה שפמי.** כמו על שפס (ויקרא יג) גריונין צלע"ז שפמים של צהמה: **יומא דמפגרי ציה רבנן.** שהיו תלמידים מתעללין מלצא ציית המדרש קרי ליה יומא דשפמי כלומר היום הוא אדל לו ואין צו תועלת: **וטומנין אס השליא.** כדמפרש רשב"ג שהיא רפואה להתחמם הולד: **ספוגין** של צמר מנופין: **של שני עיניקוט.** תלומדים וקשורין טבורן זה בזה: **משום דמנפחי מהדרי.** זה אילך וזה אילך ונמצאו מסוכנין: **דפרסא מוכסה.** שהוכיח ויחזקאל לישראל את חסדי הקב"ה שעממן: **מוכסה.** לשון לכו ומוכסה (ישעיה א) להתמוכח ולהודיע מי הוא שסרה על שכנגדו: **למשעי.** לטווח ולהחליק צשרו: **שמולחין.** וכשרו מתקשה: **מלפפין.** אנהליין צלע"ז. ולא היו אסוי יוקא דאמרן לעיל צפרק כל הכלים (דף קג). דהא שמעינן ליה לרב נחמן דאסר אלף לפופי צעלמא כמו שעושין ב' בתגורות ופסיקאיות: **הדרן עלך מפנין**

בשבת, והחתל לא חתלת מיכן שמלפפין הולד בשבת. ואמרין בתלמוד א"י ומחללין עליה את השבת, שמואל אמר עושין לה מדרור אפילו בתקופת תמור. וקושרין את הטיבור, כהוא אמתיא דבר קפרא נפקא מיילדה בשבת, אחת ושאלת לר' ואמר לה אלון ושאלון לחייתא. אמרה לן"ה ליכא חייא. אמר לה זילי עבדי כמנהגן. אמרה ליה ליכא מנהג, אמר לה איילי חתין בר' יוסי בני מתניתא. וכל צרכי חיה עושין בשבת חני השליא הזאת בשבת עשירין טומנין אותה בשמן והענינים חתבן. ובחול אלו

ואלו טומנין אותה בארץ, כדי ליתן ערבון לארץ. הדרן עלך מפנין

מסורת הש"ס

א) גיטין פ"ג ט' ב) [עין תוספות עירובין ט' ד"ה ואין]. ג) [מחלף עד יומא דשפמי מנהג פירוש יפה בעירובין ערך פגד צעתי תוספות]. ד) [תוספות פט"ו]. ה) [לפני ה"ה"ש והטור לא היה כמות הא דלמיר רב נחמן הלכה כר' יוסי ועיין ב"י א"ח סימן טלן]. ו) [ג"ה ט"ז]. ז) [וכן א"ח לעיל סו: לפיכך יוקא בשבת שפיר דמי וע"ש בפס"י וכן עוד לקמן קמו: ובפרש"י שט"ז]. ח) [וע"ש תוספות כמותו ג' ד"ה שבת דיעין].

תורה אור השלם

1 שבת פתאים י' דלוחי ולי' דהושע' תהלים קטו ו 2 ומולדותיך ביום הולדת איתך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי ודמלח לא המלחת והחתל לא המלחת. ויקרא טו ד

גליון הש"ס

נמרא בין דרשו ביה רבים שופר פתאים. עין תה"ז סי' רי"א: רש"י ד"ה תוספות וכו' בתגורות ופסיקאיות. עין לקמן דף קמ"ב ע"ש ב"י מומיני שערך וצ"ע. ועי' משנת אלמנה הקדש חלק ח"א ס' ח:

לעני רש"י

גריונין [גריונין]. שפתי חיות. אנהליין [אנהליין]. לענוף.

רבינו הגאון (המשך)

והוא ריבדא דכוסילתא נוטל בשכרו ב' קרן וזו אחד. אבל לחקן חוקן לויטול השפה ולחקנו לא היה מנהג ליקח האומן כלום, אלא אותן בני אדם שגמלה דאשם או עושה להן ריבדא דכוסילתא, נוטל בשכרו כאשר אמרו, מתקן וזקנן נוטל משכמם כחנם, וכן היה הדין. ויום שהיה האומן עושה השפמות לא היה נוטל שכר והיה הורק לביתו ויקם, ועל כן היה למשל כל מי שהיה יגע ולא [היה] עולה בידו (ספר) [שכן] היה קורא אותו יומא דשפמי. מיפגרי, תשש כחם הוור מתחלשי יציעים ויופיעים ולא יכלו למיגרם דכתיבי וירדף דוד הוא מאתים איש אשר פגרו מבור את נחל הטיבור, הוור אפילו יומא דשפמי. ו' וקושרין את הטיבור. ר' יוסי אומר אף חותכין את הטיבור. וכל צרכי מילה עושין בשבת. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא הלכה כרבי יוסי שחותכין בשבת טיבור תניק אחד וכ"ש טיבור ב' תינוקות שבוה אפילו חכמים מודים שמתקן, מ"ט מדרים (דמחזיקין) [דמחזיקין] אהדדי. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבא אמר רב נחמן אמר רבא פירוש תובחא עושין לחיה בשבת שנאמר ומולדותיך ביום הולדת אותך מיכן שמייילדים לחיה בשבת. לא כרת שרך מיכן שחותכין את הטיבור בשבת, ובמים לא רוחצת למשעי מיכן שמרוחצין את הולד בשבת. שמואל אמר עושין לה